

והיא שעמדה ...

**שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו
וד' מצילינו מידם**

**הנסים ונסים-הנסים
ב'מלחמת המפרץ'**

בפתח

30 שנה חלפו ביעף, והחוויית הנסיות שחווינו בימי מלחמת המפרץ, עדיין לא נשכחו * כותב השורות שהיטלטל באותם ימים מזירה לזירה, כדי לסקר את אירועי ה'נפילות', שמע באופן אישי על עשרות התרחשויות נסיות בהיקף חסר-תקדים, שחלקן מתוארות בכתבה זו * אם התמונה המפורסמת ביותר ממלחמה זו היא פרצופו של בעל-הבית שהביט אל העולם דרך חורבות ביתו בסביון, הרי שכמעט אף אחד לא ידע מהנס הבלתי-ייאמן שהתרחש במרחק 8 מטרים מהבית שנפגע * גם הנס בחנות התכשיטים ברחוב אלנבי בתל אביב, לשם חדר הטיל ישירות, לא סוקר דיו באותה תקופה, ואנחנו מביאים כאן את סיפורו של נתנאל, בעל החנות, המתאר את ספר התנ"ך, בו למד בהתמדה, ששימש כ'כרית' לטיל הענק, שבנסי-נסים לא התפוצץ * ובבני ברק עצמה, אי אפשר שלא לציין שבעוד שביישובים העירוניים שלצידה רעדו הקירות מאימת טילי הסקאד והפטריוט, שלפעמים נאבקו זה בזה, נותרה עיר התורה והחסידות 'מחוץ לתמונה' * בכתבה זו חוזר משה מיכאל צורן אל אירועי המלחמה ההיא, ומגלה את הסוד שגילה רק לאחרונה הגאון רבי יצחק זילברשטיין מאותו לילה שבו חשבו שאחד הטילים נפל בשטחה של בני ברק; משתף את הקוראים בהרגשתם של מנהלי המפעל שייצרו את סלילי-הדבק שהיה אמור לאטום את החדר האטום; חושף את הצהרתו המפתיעה של אחד הנציגים החילוניים בעיריית תל אביב; מתפעל בפעם המי-יודע-כמה מארון-העץ הקטן שסכך על בני זוג ברמת גן שביתם קרס, וחוזר למסירות הנפש של 'השוחט' הרב גרוזמן שרץ להציל את 3 ספרי התורה בבית הכנסת שנפגע ברמת גן * נס להתנוסס

משה מיכאל צורן

צילומים: משה מיכאל צורן

יו"ל ע"י

מערכת "קובץ גליונות"

k.gilyonot@gmail.com

053-3145900

©

כל הזכויות שמורות

נפש חיה לא נראתה ברגעים אלה באזור תל אביב. 24 שעות לאחר נפילת הטילים הראשונים במלחמת המפרץ, העדיפו הכל להסתגר בבתיהם. אלה שהשקיפו אל הרחוב מחדריהם האטומים, הבחינו בכמה עשרות יהודים בודדים שהגיוחו בכל זאת מן הבית. הם הלכו לתפילת שחרית בבית הכנסת.

מודעות שנתלו ברחבי ישראל. 'תהילים נגד טילים', ו'שמור את יום השבת לקדשו'

בשדרה המובילה לבית מקדש המעט במרכז תל אביב, נראו המתפללים הקבועים, ובהם גם נתנאל, הנמנה על הגווארדיה הוותיקה של בית הכנסת, משתתף קבוע בכמה משיעורי התורה, ומהתורמים היותר גדולים לאהלי תורה. אשתו וכמה מבני הבית, ניסו להניאו מהיציאה לבית הכנסת בשעה זו, אבל הוא בשלו: 'מזה 67 שנים שאני בארץ, לא הפסדתי תפילה בציבור. גם הפעם אני הולך'.

התפילה במנין הראשון אמורה היתה להתחיל

ב-7.15, והיא אכן החלה. אמנם רק מחצית ממספר

המתפללים נכח במקום, אבל היתה שם תחושה של 'שליחי ציבור של כל תושבי ארץ ישראל', שהחלו בימים ההם להרגיש את נחת-זרועם של טילי ה'סקאד'.

רק 3 דקות עברו מתחילת התפילה. החזן גמר את 'הודו', והתחיל ב'מזמור שיר חנוכת הבית', ואז נשמע קולה העולה-והיורד של האזעקה. הקהל מתפזר, מבטיחים אחד לשני להתאסף שוב יחדיו עם הישמע קול הארגעה. ברם, נתנאל, בעל בטחון הוא. בדרך עוד נשזרים על לשונו פסוקי דזמרה, אלא שעוד בטרם הגיעו לביתו נשמעו הדי הפיצוץ של טיל שנפל, מן הסתם, במרחק לא גדול.

הרעיה פותחת לו אל הדלת בקוצר-רוח, כרוצה לומר: 'הרי אמרתי לך לא ללכת'. אבל הוא בשלו, גם ברגעים אלה: 'אינני מצטער שהלכתי; ואני מתכוון לשוב'... 'העיקר שאתה בבית', פולטת עקרת-הבית אנחת רווחה.

קציני משטרה בבית הכנסת

ככה, בבת אחת, בפעם השניה תוך 24 שעות, סוכג האזור מטח שהגיע היישר מעירק. בהישמע אות הארגעה, בשעה 7.52, יוצא שוב נתנאל מביתו, ופוגש בבית הכנסת רק מחצית ממחצית המתפללים שהגיעו בתחילה... התפילה נמשכת בהתרגשות-שיא.

קצת אחרי 'ישתבח', מקום שאסור להפסיק בדיבור, נראים קציני משטרה בפתח בית הכנסת. מריח לא הכי-הכי. הם ניגשים אל המתפלל היושב בסמוך לפתח, ושואלים 'האם נמצא כאן אחד העונה לשם נתנאל'. המתפלל מצביע לעברו של מידענו, והקצינים רומדים לו שייגש אליהם. הוא עושה להם סימן שאסור לו להפסיק בדיבור 'באמצע הפרק', אבל למרות רצונם של אנשי הבטחון שלא להבהיל יתר על המידה את היהודי בן ה-71, הם קוראים לו החוצה.

בלית ברירה יוצא נתנאל אל הקצינים, כשליבו מנבא לו בשורות שאינן טובות כל-כך... 'יש לך כאן את

מפתחות חנות התכשיטים שלך? - שאלו. משהשיב בחיוב, ביקשו ממנו להתלוות אליהם בדחיפות רבה, שכן מדובר במצב של פיקוח נפש המוני הדורש את פתיחת החנות באופן מיידי. נתנאל עולה לניידת, וזו שועטת במהירות ברחובות הריקים. בדרך הוא מנסה להתעניין אצל הקצינים מה קרה, אבל הם לא מדברים.

גם כאשר הגיעו לחנות ברחוב אלנבי, פינת לילנבלום, עדיין לא גילו לו בדיוק מה קרה. כשעצרה הניידת בחריקה בסמוך לבית העסק שלו, חשכו עיניו. מה שהיה פעם מרכז גדול למכירת תכשיטים, הפך לעיי חרבות של ממש. עכשיו הוא כבר הבין שהטיל איווה את חנותו למשכן לו, אבל לא תפס כיצד לא נפגעו יתר הבניינים שמסביב לחנות.

הסוד הגדול, או אולי הנס הגדול ביותר של מלחמת המפרץ, אמור להתגלות לו תוך זמן קצר. עד שהוא עסוק במחשבותיו, מאיצים בו השוטרים לגשת לחנות, ולפתחה. בידיים רוטטות, ובלב רוטט עוד יותר, תוחב נתנאל את המפתח, כאשר השוטרים מודיעים לו מראש 'אתה רק פותח את הדלת, ומסתלק מכאן מיד'!

השלט שהוצב על החנות ברחוב אלנבי

300 ק"ג של חומר נפץ

בדקת-הנצח שעברה בין פתיחת הדלת לבין הרגע שסולק מן המקום, הספיק מיודענו, אותו פגשנו בזמנו ליד החנות, לראות במו-עיניו את ה'מפלצת' שנשתלחה היישר מעירק, שגובהה הגיע ל-12 מטרים, ובבטנה נאגרו 300 ק"ג של חומר נפץ. וזו, במקום להתפוצץ, השתחלה דרך הגג של הבנין ברחוב אלנבי, חצתה את כל הקומות, חדרה לחנות התכשיטים של נתנאל, ונעמדה.

אחד הנסים באירוע זה היה ששעות ספורות לפני-כן הוכנסו כל התכשיטים היקרים לכספת, וכך נמנעה ביזה גדולה מתוך החנות. יחד עם זאת, כל השעונים וחפצי-הערך שנשארו בחלון הראווה, התרסקו לאלף-אלפי רסיסים, והיו כלא-היו.

לאחר ששב לחנות, משפורק הטיל, מצא את מאות אנשי הבטחון נרגשים עד עומק נפשם. היה זה מטען הנפץ הגדול ביותר ששוגר מעירק בכל ימי המלחמה, ואם היה מתפוצץ חלילה, לא היתה נשארת מכל בנייני האזור אבן על אבן. אז מה קרה באמת לטיל שלא התפוצץ? - הנה הגילוי, שלא פורסם עד עצם היום הזה.

במשך 4 שעות תמימות עמלו חבלי המשטרה לנטרל את חומר הנפץ. היה זה אחד המבצעים המורכבים של 'סופת המדבר', כך כונתה המלחמה בז'רגון הצבאי. המנוף הכבד שהובא למקום מבעוד מועד, התכוון לסילוקו של הטיל בסגנון 'כבולעו כך פולטו'... דהיינו, מאותו חור ענק שנפער בגג הבנין, הוצא הטיל ונלקח ל'... הסתכלות'. הסתכלות, כי צריך להיות משוגע כדי לא להתפוצץ במקום כזה, והסתכלות כי בו יצפו לאחר מכן כל תושבי המדינה שיבואו בהמוניהם לראות בגודל טבעי את המפלצת העירקית שהוציאה את העם בישראל משלוותו.

כוחות הבטחון המרובים שהגיעו לדירה, לא הצליחו בעצם לברר אל-נכון את הסיבה מדוע לא התפוצץ

הטיל. אבל נתנאל עצמו נתן לנו להבין, בזמנו, שהוא כן יודע את הסיבה. כיהודי מאמין, חונכתי עוד בארץ מכורת אבותיי, בוכרה, שגם אם אדם עובד לפרנסתו, צריך לקבוע עתים לתורה. ידיעה זו חדורה בי היטב, ומלבד שיעורי התורה הרבים שאני משתתף בהם בוקר וערב, הנני נוהג להחזיק בקביעות ספר תנ"ך בחנותי, ובין לקוח ללקוח אני מעיין בו, עם כל המפרשים.

ספר התנ"ך הוסט ממקומו

באותו יום ששי שבו אירע הפיצוץ, המשיך נתנאל לספר, למדתי קצת יותר. ראשית, מפני שכמעט לא הגיעו קונים, בגלל ההתקפה הראשונה שהיתה ביום-אתמול, יום חמישי. שנית, משום שהרגשתי שמדובר בימי הרת-עולם, וידעתי שכל מילה שלומדים מעניקה אמצעי-הגנה לכל העם. לקראת שבת, הנחתי את התנ"ך על מקומו בין המדפים, ליד הקמיעות שאני נוהג להחזיק בחנות.

נתנאל התרגש, קולו נקטע, וממצחו בצבצה זעה קרה, כשהוא נזכר מה ראה כשפתח את דלת החנות לעיני השוטרים. נתקלתי במחזה מבעית. ספר התנ"ך לא היה במקומו. מחמת ההדף האדיר הוסט הספר ונפל ארצה, ושימש כ...כרית לחרטומו של הטיל שנחת היישר על ספר הספרים של העם היהודי. עכשיו תאר לך, אמר לנו בעל החנות, 'שפיץ' של סקאד ענק עומד כבול-עץ בתוך החנות, וכולו נשען על תורה, נביאים וכתובים, כשלצדו קמיע עם הפסוק 'ברוך אתה בבואך'...

אם אתה שואל אותי, יתכן בהחלט שזו הסיבה שגרמה לאי-התפוצצותו של הטיל...

זה היה נס אחד, מתוך אינספור התרחשויות נסיות, שהתחוללו בתקופת מלחמת המפרץ, לפני 30 שנה, ושהסתיימה - כזכור - בדיוק ביום הפורים, אז הודיעו הרשויות שאפשר להשתחרר מהמסכות ולהעלות לבוידם, ואפשר גם לשחרר את 'החדר האטום' מסלילי הדבק שאפכו אותו מכל צד. מי שחווה את אימי המלחמה ההיא, יודע שהציבור בישראל היה חרד מאוד מפני הבאות, והאיומים שהושמעו מכל עבר עשו את שלהם והכניסו את האזרחים לבהלה גדולה.

ה'סמל' של המלחמה

בהגיענו אפוא ליום הפורים הנוכחי, 30 שנה אחרי, החלטנו לשחזר קמעה את הנסים, נסי-העד, שהתרחשו במלחמה ההיא על כל צעד ושעל. אחרי הנס הגדול שבו פתחנו, ושהתרחש בלב-ליבה של תל אביב, נמשיך בנס המפורסם ביותר, שאירע ביומה האחרון של 'סופת המדבר', אבל לא רק בו, אלא גם במה שהתרחש בבית נוסף, במרחק 8 מטרים.

כן, הכל זוכרים את הפנים שהציצו מתוך הבית בסביון שנחרב כולו, וממנו יצא בעל-הבית, בריא ושלם. אבל כמעט אף אחד אינו מה קרה בבית הצמוד. אז הנה הסיפור במלואו. כשמדברים על 'תמונה', ועל מה שהיא מסמלת, נדמה שאחת התמונות שנחרטו במיוחד בליבו של כל תושב בארץ הזו, היא זו שהציגה את גדי, בעל-הבית שהופצץ בסביון, שהביט אל העולם דרך חורבות הווילה שלו, והוא עצמו ניצל בנסי-נסים!

עד המלחמה ההיא, נמנה גדי על חבורת האתיאיסטים של סביון. לא היית יכול לדבר איתו מילה וחצי מילה בעניינים של אמונה. לא היה לו עסק עם דברים כאלו. החל מהשעה 01.47 של אותו לילה, גם הוא החל להאמין. גדי, שהפך לסמלה של מלחמת המפרץ, כאשר ראשו הזדחל מבין ההריסות של ביתו בסביון, אמר לנו בזמנו כמה משפטים-של-אמונה, שגרמו לתדהמה אפילו בקרב התושבים הדתיים של סביון.

מה שהיה, כך היה. בביתם הסמוכים נשברו כל הכלים שהיו בארונות. הכל נפל ו'נמרח' על הרצפה מעוצמת ההדף. על ביתו של גדי נפל סקאד בן 250 קילוגרמים. הכל התרסק והתנפץ, גם הבית עצמו. גדי נקבר כולו בין ההריסות, וצוותות ההצלה היו בטוחים שאיש לא נותר בחיים מתחת לגושי הבטון הכבדים.

התמונה שכיכבה בעיתונים ביום שאחרי, היתה ראשו של גדי מבצבץ מתחת להריסות. הוא נשאר חי, בריא ושלם, ובשיחה שהיתה לו אז עמנו, אמר: "הטיל העירקי לא ישוב ריקם. אני אשוב אל המקורות". אז כך: מה קורה עם הבחור הניצול היום, אין לנו כל מושג. גם שכניו בסביון אינם יודעים מאומה על מצבו ומצב משפחתו. הללו עקרו את מקומם מסביון, מיד לאחר המלחמה, מכרו את המגרש, ועברו להתגורר בעיר אחרת, תוך ניתוק כל הקשרים עם השכנים והידידים הקודמים.

לאחר ההלם הראשוני

אבל כפי שאמר גדי, שהטיל לא ישוב ריקם, כן היה. על אותו מגרש מופצץ, מתגורר נכדו של מייסד בית הכנסת הראשון של סביון, יצחק אסיא, ממוצא... עירקי. גם הנכד קשור היטב אל המקורות, ומן המגרש הזה עוד תצא תורה לישראל. בסביון כבר הפסיקו למנות את המשפחות שחזרו בתשובה שלימה מאז אותו טיל. הראשונה שבהן היתה שכנתם של גדי, ואביו סם. הבית, השוכן במרחק 8 מטרים ממקום נפילת הטיל, הוא אחד הבתים המפוארים של סביון. כל מה שהיה בבית באותה שעה, נשבר ונהרס.

תריסים וחלונות, גם כאלה שהותקנו על ידי אנשי מקצוע ובמומחיות רבה, דלתות ובריחים, הכל. לא נשאר מאומה. לאנשי מס רכוש היתה הרבה עבודה בבית ההוא. ליד הקיר החיצוני של הבית, במקום בו מוצב חלון

זכוכית רגיל, עמדה מזה מספר שנים ארונית-קיר נמוכה וארוכה. על גבי הארונית הונחו כל כלי הזכוכית היקרים, העדינים והשבירים ביותר, אלה שיישברו גם אם אחד מבני הבית יספוק כפיו בחוזקה.

250 הקילוגרמים של חומר הנפץ שהיה בסקאד שנחת על סביון, היו צריכים להשאיר את הכלים והנברשות הללו מרוסקים ומנופצים לאלף-אלפי רסיסים. לאחר ההלם הראשוני, ומשנוכחו לדעת שהם חיים ונושמים, ניגשו בני המשפחה לברר את עוצמת הנזק.

מייצרים את סלילי הדבק במפעל בעמק בית שאן

שרה, אם הבית, כמעט והתעלפה כאשר ניגשה אל

הארונית הצנועה שכמו ונתחבאה לה בפינה, והבחינה שלא נשבר אף לא כלי אחד ממערכת הכלים העדינים שעמדו על הארונית. לא רק שלא נשברו. לא זזו ממקומם. ואז נזכר בעל הבית, ונזכרו כל בני הבית, שבאותה ארונית מונחים בדרך קבע שקית הטלית והתפילין שקיבלו בירושה מסבם, תפילין מהודרות שנכתבו על ידי סופר מומחה בפולין. וכך ניצלו גם חפצי הקדושה הללו.

הטיל שלא וויתר על סביון, 'וויתר' על הארונית הקטנה... היום, כל המשפחה הזו שומרת שבת. איך הם אמרו לנו אז: 'לא יתכן שדבר כזה יקרה בלי אלוקים. לא יתכן'!

המודעה ליד הבנק

ויש גם את הסיפור של היהלומן המצטיין דני חזקיה שלא נצרך לתעודות ממשלתיות כדי להוכיח את הצטיינותו בסחר יהלומים. הווילה של דני היתה בין הבתים הכי-הכי בסביון. עד אותו לילה. מאז החלו ההתקפות נכנס דני לחדר האטום שבביתו. כששמע קול האזעקה, שבסופה נחת הטיל על סביון, החליט דני באופן פלאי להכניס את כל המשפחה אל המקלט שמתחת לבית.

"לא ידעתי למה אני עושה זאת", יאמר לנו דני אחר כך. "צעקתי לילדים שיֵרדו למקלט ודאגתי שכולם יגיעו. שניות ספורות לאחר מכן נשמע הבום האדיר וכל הבית רעד. מהחדר האטום לא נשאר דבר. אוי, אם הילדים היו שם", התעוות דני בחרדה נוראה... והם לא היו. כולם ניצלו.

העניים שנכנסו באותו יום לביתו של דני, קיבלו מתת יד הגונה. "זו ההודיה שלי לקדוש ברוך הוא שהציל אותנו ממש ברגע האחרון", אמר. דני זה החליט לקייטם בית דתי לכל דבר, והחל בזמנו להגיע לאחד משיעורי הדף היומי בסביון.

בשבוע שאחרי נפילת הטיל, נתלו בסביון כרזות רבות. אחת מהן, ריתקה אותנו במיוחד. וכך היה כתוב בה: "אתה הולך לישון, וחושב שיש לך בית. אה? אפילו בית מפואר. עשוי שיש. שעתיים לאחר מכן, כל מה שנותר היא אדמה חרוכה, חלקה ונקיה. הבית 'היה'". המודעה הזו נתלתה דווקא ליד בנק הפועלים בסביון, וכמו באה להזכיר לתושבים העשירים שגם הבנק לא יעזור להם הרבה במקרה זה.

מאז המלחמה הוכיחו רבים מתושבי סביון שהבית האמיתי שלהם אינו בוילה המפוארת ובשלושת המכוניות החונות לידו, אלא בבית הכנסת המרכזי המפואר השוכן גם הוא במרכז הישוב, בפינה יפהפייה, ולצדו גן נדיר ביופיו בשם 'גן שבעת המינים'. זקני סביון מתבדחים איתנו השבוע באומרם שאם היה יודע סאדם חוסיין מה הוא הולך לעשות עם הטיל הזה שינחת על יישוב-הווילות המפורסם ביותר בישראל, ספק רב אם היה מורה לשגר את הטיל ההוא.

לשמור את המסכות לפורים'...

אם סמלה של המלחמה ההיא, לפני 30 שנה, היה האיש שפניו הציצו דרך חורבות הווילה בסביון, הרי שבבני ברק הסמוכה, גם זה לא קרה... מתוך 39 הטילים שנחתו בגוש דן, ופגעו בעשרות בתים שחלקם קרסו, אף לא אחד מהם נפל בס"ד בתחומה של עיר התורה והחסידות.

ההבטחה הברורה שניתנה כבר חודש-חודשיים לפני המלחמה על ידי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, הרגיעה את תושבי העיר באופן חסר-תקדים. המשפט שפורסם בשמו ולפיו 'את המסכות אפשר לשמור לפורים', עבר מבית לבית, וממשפחה למשפחה, וגרם למנוחת-הדעת. ואגב, מי אינו זוכר שאכן השימוש הראשון במסכות-האב"כ היה ביום

חבילות המסכות

הפורים, שבו הסתיימה רשמית מלחמת המפרץ...

לאחר שמאות איש התדפקו על דלתו של מרן שר התורה שליט"א ברחוב רשב"ם בשיכון חזון איש, וביקשו לדעת האם אכן הורה הגר"ח שלא להשתמש במסכות, נתלה פתק על הדלת ובו אושרה ההוראה באופן ברור. הדברים התקיימו בצורה כה גורפת עד שאחד הטילים האחרונים של המלחמה ההיא נפל ממש 'על קו הגבול', ולא חדר אל תוך שטחה המוניציפלי של בני ברק.

לא מזמן חשף הגאון רבי יצחק דילברשטיין שליט"א דבר חדש, וסיפר שכאשר נפל הטיל והדי הפיצוץ נשמעו היטב ברחבי בני ברק, 'העירה גיסתי

חיילים מתפללים בבני ברק, לפני יציאתם לפעילות

ע"ה, הרבנית בת-שבע קניבסקי, את בעלה משנתו, ואמרה לו 'אומרים שנפל טיל בבני ברק', וגיסי הגר"ח אמר לה, כמתוך שינה, 'זה לא נפל בבני ברק'... וכך אכן היה.

דבר הנס ההוא התפרסם בכל ריכוזי החרדים ברחבי הארץ, וכותב השורות זוכר את המוני-המוני האנשים שהגיעו ביום-שאחרי לפאתי רחוב 'יונה', שם נפל הטיל, כדי להתבונן בפלא-הפלאים הזה... כמה בתים אכן ניזוקו ברחוב היוקרתי, המשתייך לרמת גן השכנה, ואי אפשר היה להשתחרר מן הרושם שהטיל 'לא העז' ליפול בבני ברק...

איתור שרידי הטילים

ובכל אופן, ולמרות כל הנסים, מלחמת המפרץ היתה המלחמה הראשונה שחוו תושבי בני ברק. ההכנות לקראת היום שבו יפוג האולטימטום שנתנו האמריקאים לסאדם חוסיין, ההוראות לאיטום הבתים ב...סרטי ההדבקה, חיילי הג"א שסבבו בעיר, והידיעה שגוש דן בכללו יהיה אחת המטרות המרכזיות של תותחיו של סאדם חוסיין, הכניסו את העיר לאווירה של מלחמה.

היתה זו ללא ספק הפעם הראשונה שצה"ל הקים בעיר, באמצעות מפקדת הג"א, בסיס מיוחד, שהתמקם בשטח שבין שכונות רמת אהרן לרמת אלחנן, על הגבעה שמול בית החולים 'מעיני הישועה'. בימים רגילים הם התפללו כל אחד בבית הכנסת שלו. את התמונות עם החיילים עטורי התפילין והטלית העומדים ליד צריחי הטנקים, הם הכירו רק מאלבומי התמונות של צה"ל.

באותם ימים הם ניצבו בבני ברק, ונכחו להם משימות רבות. הילדים, ילדי הת"תים, שצעדו לבתי תלמודם, התבוננו בהם דקות ארוכות. מתי-מספר ידעו שחיילים אלה הגישו עזרה בסופו של דבר גם לרמת גן הסמוכה, שנפגעה קשה בתקופת המלחמה.

חיילים אלה היו הראשונים ש'יצאו לשטח' לאחר כל 'נפילה' וניסו לאתר את שאריות הטיל. באחת השבתות,

בסביבות ראש חודש אדר, חצו 2 טילים את המרחב האווירי של העיר, ולאחר שנשמעו הדי הפיצוצים פתחו החיילים במבצע חיפושים ענק שהתנהל גם בתוככי העיר. המחזות שנגלו לעיני התושבים היו לא-שגרתיים; כך למשל אירע שבסיומה של תפילת מוסף באותה שבת התערבו החיילים-המחפשים עם אלפי המתפללים שיצאו מבתי הכנסיות, שאף סייעו להם בנסיגות לאתר את שרידי הטילים.

שגרה עד החשיכה

מלחמת המפרץ זכורה כמרוץ נגד השעון. הכלל הזה עבד בצורה קבועה, לאורך כל ימי המלחמה: הטילים נורים בשעות הלילה. ביום - אפשר לעשות כל מה שרוצים. הסיבה לכך היתה נעוצה, כמובן, בחששות שליוו את חייליו של סאדם חוסיין שאם הטילים יצאו בשעות שבהן יש אור, יזהו האמריקנים את מקור היציאה, ויחסלו מיידית את כל מי ומה שנמצא במקום. כאשר הטיל יוצא בלילה, הרבה יותר קשה לזהות את המקור.

לא היה ולו טיל אחד שנורה מעירק לעבר ישראל בשעות היום. הדרמה החלה רק בשעות החשיכה, וגם אז - לא מיד. החשיכה ירדה כבר בשעה מוקדמת למדי, אבל היו צריכות לעבור כמה שעות, לפעמים עד 9 או 10 בלילה, כדי שתישמע האזעקה הראשונה.

חיי השגרה פעלו אפוא כתקנם, עד רדת החשיכה. בימים הראשונים הלכו עדיין תלמידי הת"תים לבתי תלמודם, אולם לאחר שהטילים החלו להרעיד את גוש דן, ולהטריד גם את תושבי העיר, נשארו הילדים בבתיהם, וכל קהל וקהילה התארגנו בנפרד כדי להביא לכך שקול התורה וצפצוף-תורתם של תינוקות של בית רבן לא יפסק.

בניגוד לערים רבות אחרות, במיוחד בגוש דן, בהן לא נשארו תושבים רבים בבתיהם, אלא ברחו לערי הדרום והצפון, הרי שרובא-דרובא של תושבי בני ברק נשארו בעיר, וזאת משתי סיבות עיקריות. ראשית, חלק גדול מהתושבים הם בעלי משפחות, והיה קשה להם לעזוב את הבית על מטלטליהן וטפן. הסיבה העיקרית שהשאירה את התושבים בעיר היתה ההבטחה שניתנה כאמור על ידי הגר"ח שליט"א, ש'הוכיחה את עצמה' כבר בימיה הראשונים של המלחמה.

המלחמה פרצה כזכור בלילה שבין רביעי לחמישי, ובלילה הבא, זה שבין חמישי לששי, נפל הטיל הראשון. משראו התושבים, והרגישו בחוש, את הנסים המתרחשים להם, הבינו שלא שווה לעזוב את עיר התורה. במקום אחר, הם לא יהיו בטוחים יותר.

אב ובנו שביתם קרס, והם נצלו מתחת לארון-עץ פשוט שנתלש ממקומו

לא רק שרוב תושבי העיר נותרו בבתיהם, הם גם חיזקו את הבתים... על ידי בדיקת המזוזות. בימים שלפני המלחמה, ובמהלכה, עבדו סופרי הסת"ם ב'משמרת סת"ם' ב-3 משמרות, ובדקו מדי יום למעלה מ-1,000 מזוזות. הגון האנושי שפנה לבדיקת המזוזות הורכב גם ממשפחות חילוניות, המתגוררות בסמוך לבני ברק, שבאו למסור את מזוזותיהם לבדיקה. מה שמוכיח שוב ושוב שכשהיהודי במצוקה, הדבר הראשון שהוא בוחר לעשות, היא ההתקרבות לאלקים.

המספרים והדבק ששימשו את
הציבור במלחמת המפרץ

בהזדמנות זו היתה המזווה הראיה לכך. צוותי העובדים במכוני הסת"ם תוגברו, כמו גם מורי ההוראה.

העיר בני ברק שברה שיאים במלחמת המפרץ גם בתחום נוסף, והוא העמדתם במצב היכון של כל ארגוני החדש והרפואה שפעלו בעיר. מערכי ההסעות וצוותי האמבולנסים תוגברו בצורה משמעותית, כשאררגוני החדש מקימים גם צוות מורחב של פסיכולוגים שיטפלו בבעיות בעת מלחמה. כך זה היה ב'עזר מציין', ב'יד שרה', ב'עזרה למרפא' ועוד. כוחות הג"א, כמו גם ראשי מד"א והמשטרה, ידעו שיש להם על מי לסמוך... ובמקרה הזה, על ארגוני החדש, שהתעטפו ברוח התנדבותית יוצאת-דופן.

ארון-העץ החזיק את הבטון

רמת גן היתה אחת הערים הבולטות שספגה את מרבית הטילים, שפגעו בבתי, אבל היה צריך להיות עיוור כדי לא לראות את הנסים. אחד הטילים ההרסניים שפגע ברמת גן, היה זה שנפל סמוך לרחוב אבא הלל, וגרם לכגיעה חמורה בעשרות בתים. כל המדינה הוחרדה למחרת למראה תמונות ההרס והחורבן שזרע טיל אחד, ובמקביל החלו לזרום סיפורי הנפלאות.

כשהגענו לשם, בבוקר שאחרי, באו הדיירים וסיפרו לנו האחד אחרי השני: 'בדיוק 2 דקות לפני התפוצצות הטיל באו חברים וקראו לנו לעבור לביתם'; 'בדיוק באותו יום ביקשה הסבתא שנעביר אליה את זוג התאומים שלנו'; 'אף פעם אנחנו לא ישנים בסלון. בדיוק בליל נחיתת הטיל החלטנו לישון שם, וזה מה שהצילנו ממוות בטוח'.

כל ה'בדיוקים' הללו הצטרפו לכסיפס אחד מופלא של 'אז רוב נסים הפלאת בלילה'. גם כותרותיהם של עיתוני הבוקר והצהריים דיווחו על 'יד מכוונת' שיירטה את הטילים ועל נסים שהתרחשו בכל מקום בו פגעו. אחד הסיפורים המופלאים היה בביתם של נסים ומזל כהן [שימו לב איזה שמות מתאימים לאירוע: נסים, מזל], והנס שאירע להם הפך לשיחת היום ברחבי המדינה.

שניות לפני שהבנין קרס כולו, התמוטט בביתם ארון-עץ, והביא להצלחת המופלאה של בני הזוג, שפשוט 'התכסו' בדלתות הארון. אף לא אחד מאנשי החילוץ יכול היה להסביר את פשר התופעה המדהימה כיצד ארון עץ, קליל במשקלו, החזיק את קירות הבטון הכבדים...

'השוחט' מרמת גן

אחד המאורעות הקשים של מלחמת המפרץ היה באותו ליל שבת בו נהרג אדם אחד וכ-40 נפצעו בנחיתתו של טיל בגבול בני ברק ורמת גן. האזעקה העולה-ויורדת נשמעה לקראת סיומה של תפילת ערבית בליל שבת. צריך היה להיות 'פטריוט' כדי לא להיחרד מהקולות והברקים האדומים-צהובים שנראו בשמים, כתוצאה מהקרב בין הטיל לסוללת ה'פטריוט' שהוצבה באזור.

הסוללה הצליחה להפיל את הטיל וליירטו, אבל זנב הטיל נפל ברמת גן וגרם לכל הנ"ל. תלמידי ישיבה אמרו לנו בזמנו שממרפסת הישיבה שלהם אפשר היה לצפות ב'קרב האוויר' בין טילי הסקאד והפטריוט.

הרב גרוזמן בתוך בית הכנסת
ברמת גן שנפגע

לאחר דקה, שנמשכה כנצח, פסקו ההתפוצצויות. כזכור, ההרוג מ'נפילה' זו היה אדם שנאבק נגד שמירת השבת בגבול בני ברק-רמת גן.

הטיל נחת ליד בית כנסת גדול ברמת גן, שם כגשנו בזמנו את ר' מרדכי גרוזמן, השוחט והגבאי, שהיה אז בגיל 80, שכבר ראה בחייו פוגרומים רבים ברוסיה, אבל בארץ ישראל? - 'לא חלמתי שזה יקרה'. באותו ליל שבת הוא היה בדרך לביתו, לאחר התפילה. ממש ברגע שנכנס הביתה, נשמע קול הנפץ האדיר, במרחק עשרות מטרים. ר' מרדכי, חסיד נאמן לרבותיו, היה גם חסיד לתפקידיו המורכבים שנטל על עצמו ב-80 שנות חייו.

במשך 45 שנה בריצפות הוא נעל את שערי בית הכנסת בשכונתו, אותו הקים, יסד, טיפח וריבה, בעשר אצבעותיו. המדובר בבית כנסת גדול, אחד המפורסמים והגדולים ברמת גן, שבשנותיו הטובות היה מלא וגדוש עד אפס מקום. הרב גרוזמן, חסיד חב"ד, היה האחרון לצאת מבית

הכנסת, וגם הראשון לפתוח. תושבי השכונה הכירו אותו בתואר 'השוחט', וזאת על שם התפקיד שנטל על עצמו בעיירתו ברוסיה, שם נדד ממקום למקום על מנת לספק את צרכי הקהילות בשחיטה מהודרת.

מיד לאחר שעלה ר' מרדכי ארצה החל בהכנות להקמת בית כנסת בשכונת מגוריו. רבותיו הורו לו לדאוג שבקרבת מקום יהיה גם מקווה טהרה. מה גדלה שמחתו כשנוכח לדעת שבשכונה זו יש כבר מקווה, והמדובר באחד המקוואות הוותיקים ביותר ברמת גן, ומזה שנים הורגש צורך לשכללו ולשדרגו. וזו היתה אחת המשימות הראשונות שביצע הרב גרוזמן בשכונה.

הנס הגדול שהיה בבית הכנסת באותו ליל שבת, התבטא בכך שהחלונות לא נפגעו כלל, ורק הדלת נעקרה ממקומה. כיון שר' מרדכי חשש מגניבתם של 3 ספרי התורה, החליט לעשות מעשה. הוא לא התחשב בהוראת אנשי הביטחון, ותוך סיכון עצמי חדר לבית הכנסת, הוציא את הספרים והעבירם לביתו. מראהו של היהודי הישיש ההולך בריצה כשבזרועותיו חבוקים ספרי תורה, הזכיר לרבים מתושבי האזור את המראות המזעזעים מימי ילדותם בגרמניה.

דעת ה'מומחים'...

בבוקרו של יום השבת ההוא, לצד מראה ההרס והחורבן שהותיר הטיל העירקי, נראו עשרות רבות מתושבי השכונה הרמת-גנית כשהם צועדים לבית הכנסת, ובהם גם כאלה שלא נהגו עד היום להגיע כל שבת. לאמר: רצית, סאדם חוסיין, להשביתנו מעבודת הבורא, קח לך מנה אחת אפיים. חזק ונתחזק.

בית הכנסת ברמת גן שנפגע

הנסים הגדולים שהתרחשו לעם היהודי במלחמה ההיא מתעצמים ביותר גם משום העובדה שההגנה שיכולנו לספק לעצמנו בימים ההם התבטאה רק בהקצאת 'חדר אטום', שאטימתו התבצעה, כזכור, על ידי... נייר-דבק. בהסתכלות לאחר, הדבר נראה פשוט מצחיק עד לאימה... נכון שעשו זאת בגלל האיום הכימי שהיה במלחמה זו, כשה'מומחים' סברו שהדבר שיגן מפני החומרים הכימיים יהיה החדר האטום, אבל אף אחד לא סיפק תשובה לשאלה המתבקשת מה יהיה אם הטיל עצמו יכגע חלילה בחדר זה, וירסק אותו?!

זכורני, שימים לפני פרוץ המלחמה נסעתי למפעל הגדול שייצר את סלילי הניילון בהם השתמשו כל התושבים. במפעל, ששמו היה 'פלציב - איטום ובידוד לכל מטרה', היה ממוקם בקיבוץ הדתי 'עין הנצי"ב' בעמק בית שאן, ועשרות העובדים עבדו ממש סביב השעון, ללא הפוגה, כדי לספק את הביקושים האדירים שהגיעו מכל רחבי הארץ.

אלא שבשיחות שקיימנו אז עם מנהלי המפעל, התבדחו הללו באוזנינו ואמרו שהם-עצמם אינם מבינים כיצד אמורים הסלילים שלהם להציל את האוכלוסייה בישראל... 'אנחנו מייצרים, כי יש ביקושים, אבל אם אתה שואל אותנו באופן אישי, לא מובן לנו כלל איזה אמצעי-הגנה מספקים סלילי הדבק'...

ואם כך התבטאו היצרנים עצמם, תארו לכם איזה נסים היו צריכים להתרחש כדי לצאת מהמלחמה הזו ללא פגע, כפי שאכן היה בס"ד!!!

היערכות חסרת-תקדים

ראיית הסכנה בלטה גם בשל ההיערכות העצומה שהיתה לפני המלחמה. מי שסייר בימים ההם כמונו בקרבת 'מגדלי עזריאלי' בתל אביב, ובסביבתם של עשרות גורדי השחקים התל-אביבים הפרוסים באזור זה של הכרך הגדול, היה יכול להתרשם שההיערכות למלחמה היא עצומה, והיא תופסת את המערך של פיקוד העורף במצב של כוננות מליאה. הסיורים והשמירה המסיבית ליד ה'מגדלים' של תל אביב, נועדו בראש ובראשונה למנוע כל פעולת טרור אם וכאשר תפרוץ מלחמה במכרץ.

פעילותו של פיקוד העורף היתה אמורה להתמקד, בהישמע האזעקה הראשונה, בשני מישורים עיקריים. האחד, ההגנה על העורף ותדריך האוכלוסייה על כל מה שכרוך בפעילות מגוונת שכזו, והשני לתת מענה-הגנה לאתרים האמורים להוות מוקדים ברורים לטילים העירקיים. היום מותר לגלות שאחד האתרים השמורים ביותר במלחמת המכרץ היו 'מגדלי עזריאלי' בתל אביב.

ההנחה היתה שלקראת המלחמה בעירק ינסו גם ארגוני הטרור לפגוע במגדלים. למגדלים יש כמה כניסות, מכיוון הרכבת, ומכיוון הכביש, וכיוון שכך משימות האבטחה הן קשות שבעתיים. צריך גם לזכור שב'עזריאלי' יש 150,000 מטרים רבועים של משרדים, ומיקומו במרכז הליבה התל אביבית, מקנה לו חשיבות נוספת.

לנוכח ההערכה האמריקאית שהעירקים יתקפו את ישראל, הונחו פיקוד העורף, חיל

אנשי פיקוד העורף והמסכות

משאית מפעל חומרי הבידוד

ש א פ ש ר

הממ"ד, שהוא ראשי תיבות של מרחב מוגן דירתי, הרי

לומר בבטחון גמור שבשכונות העוני של תל אביב, ובשיכונים ובכל דרום תל אביב אין לא מרחב לא הגנה ולא דירות נורמליות שאפשר לבנות בהם ממ"ד.

אין גם מרחב מוגן קומתי בכל שכונות העוני, ומקלט זמין ואטום כמו שכתוב בחוברת. תושבים אלה היו מסתפקים גם במקלט זמין בלי שהוא יהיה אטום. גם הכנתו של החדר האטום, מלווה שם בלבטים רבים. לפי ההוראות של פיקוד העורף, החדר היה צריך להיות בגודל מינימלי של 5 מ"ר, ובשכונות דרום תל אביב, לא ידעו אם לצחוק או לבכות... איפה יש להם גודל כזה של חדר?...

והנה, למרות הכל גילה השי"ת את זרועו הנטויה והציל את תושבי גוש דן מפגיעה בנפש. אפילו נציג סיעת ר"ץ [כך היא היתה נקראת בזמנו] בעיריית תל אביב, דן דרין, הכריז בישיבת מועצת העיר ש'יש אלוקים'. לאחר סיור שערך באזורי נפילות הטיילים, יצא חבר המועצה החילוני בהכרזה הנדירה. הוא התלהב בעיקר לאחר שביקר במבנה ציבורי שאכלס ספרייה בדרום תל אביב, ולמרות שכל הקירות נחרבו מפגיעת טיל, קיר אחד נשאר שלם לגמרי.

על קיר זה היו תלויים כל ספרי הקודש המשמשים את תושבי האזור. מעוצמת ההדף נפלו כל הרהיטים על הרצפה, ורק הקיר ובו ספרי הקודש לא נפגע כלל. לא אשכח גם את הנסים שאירעו בשני בתי הכנסת הגדולים ב'דרך הטייסים' בתל אביב, שאחד הטיילים הגדולים נפל בצמוד אליהם, וגם שם הופתעו המתפללים להיווכח שאפילו הספרים שהיו במדפים לא זזו כהו-זה.

בתים שנפגעו בדרום תל אביב

הנסים ב'אזור' ו'יהוד'

שני ישובים נוספים שעמדו במרכז הכותרות בימי המלחמה היו יהוד ואזור, שגם בהם נפלו טילים. באזור נפל הטיל בסמוך לביתו של עורך דין חרדי, נציג 'יהדות התורה' בישוב, וגם שם היו נסים גדולים. יש החושבים שאזור נמצאת ב...גליל, יש הבטוחים שהיא ליד באר שבע; והיו שחשבו שאזור ממוקמת אי-שם בלב-ליבם של הרי יהודה..

כאשר שמעו שהדרך מבני ברק לאזור אורכת כחות זמן מאשר מתחילת רחוב רבי עקיבא לסופו, כמעט והתעלפו. אזור יושבת על אדמותיו של הכפר הערבי 'אזור', שהיה כאן עד מלחמת השחרור, והטיל את אימתו על יישובי הסביבה. קיבוץ 'משמר השבעה', ליד צומת בית דגן, נוסד לזכרם של 7 הרוגי הטבח שטבחו ערביי אזור באנשי השיירה שהובילו מזון לתושבי ירושלים הנצורה.

סוגי המזרקים ששימשו אף הם את הציבור בהזרקת חומר לגוף

בניגוד לכל המקובל, תושבי אזור של היום, נמנים על העשירון הכמעט-עליון. פני היישוב אינם מזכירים, בשום ווריאציה שהיא, את

'שכונת התקווה' למשל, אך פרנסיה של אזור מתגאים בנתון, מדהים למדי, שפורסם לפני כמה שנים. מה המשותף בין בני ברק לאזור? ובכן, בסקר שבוצע לפני כמה שנים על ידי כלי התקשורת, נחשפה העובדה שנתוני הפשע הכל כך נמוכים של בני ברק, אינם שייכים רק לעיר התורה והחסידות. גם אזור צועדת בראש, בפסגת הפירמידה החיובית הזו.

יהוד מצויה במרכזה של ישות עירונית המורכבת מכמה מועצות מקומיות, חלקן מוכרות יותר כמו סביון וגני תקווה, וחלקן פחות כמו קראון. אזורים המאופיינים בשינוי דמוגרפי מרחוב לרחוב. באחת הפינות אפשר למצוא את הווילות בסגנון הכי-הכי, וממול, ממש מעבר לפינה, שכונות הזקוקות ל'שיקום' כדי להתעורר לחיים.

כיום אפשר לגלות שבנפילת הטיל ביהוד התרחש נס עצום, כיון שמטרים ספורים משם שוכן אחד מבתי הספר החרדיים הגדולים ביותר בגוש דן, בו לומדים מאות תלמידים.

'המופת' הכי-גדול היה באמצעות הטיל היחיד שנורה מעירק לעבר מחנה הצבא האמריקני, והצליח להרוג שם עשרות חיילים. מה שגרם להצביע באצבע כלפי כוח-ההרס הפוטנציאלי שהיה אזור בכל טיל. או-אז אפשר היה לחוש את הנס שהיה בכל אחד מ-39 הטילים שנורו לעבר הארץ, שאף אחד מהם לא גרם לפגיעה ממשית בנפש.

אפשר רק להניח שאם סאדם חוסיין היה יודע את התוצאות הללו מראש, ויתירה מכך: אם היה יודע את ה'חיזוקים' שהטילים הללו יביאו בעקבותיהם, הוא לא היה יוצא למלחמה...

כיצד הועבר החומר למערכת?

אתאר כאן, מזווית אישית, כיצד עברה עליי מלחמת המפרץ במילוי משימות הסיקור שהוטלו עליי בעת נפילות הטילים.

כדי להספיק לקבל מידע באתרי נפילות הטילים, ולצלם את השטח, עמדו בפני כותב השורות שעות ספורות בלבד. בלילה, בעת נפילת הטילים, לא רציתי להיות בחוץ, כך שעד שעת החשיכה היה צריך לרוץ לאתרים, לפתח את התמונות, ולהעבירן - בתקופת טרום-המיילים, למערכת בירושלים דרך תחנת המוניות. בין-לבין נחשפתי לסיפורי הנסים של המלחמה.

כאשר מערכת 'המודיע' הטילה עליי 'לכסות' את מקום נחיתת הטילים בגוש דן, הייתי צריך לנצל לשם כך את שעות היום, במהירות ככל האפשר, כי בשעות הלילה קשה היה לזוז מן הבית, בשל אימת הטילים, ובשל הסכנה הגדולה שריחפה על ריכוזי האוכלוסייה בערים הגדולות.

כך עקבתי במשך הלילה, ובשעות הבוקר המוקדמות, אחר הדיווחים העדכניים באשר לדירת הנפילות, ומיד לאחר 'וטיקין' החילותי במרוץ נגד המחוגים, כדי להגיע אל הזירות, לראיין את בעלי הבית שחוו את הטיל בלילה הקודם, ולהעביר את הדיווח למערכת לפרסום בבוקר שלמחרת, כשגם הפקסים עדיין לא היו כל כך בנמצא.

וזה אומר שהיינו צריכים להספיק לפתח את התמונות, ולגשת באור-יום אל תחנת המוניות כדי לשלוח את התמונות לירושלים. יצוין שמרבית הדיווחים העדכניים התפרסמו כבר ב'המודיע' שלמחרת, שכן מרבית נפילות הטילים היו עד חצות, כך שלא הייתי צריך להיות ניזון מכלי תקשורת אחרים.

ובכל זאת פעם אחת קרה שאיסוף החומר נדחה עד לשעות החשיכה. היה זה כאשר אחד הטילים נחת ברחוב אלנבי בתל אביב, אירוע שפורט בהרחבה בפנים הכתבה. במקביל לטיל ההוא, נחת טיל נוסף ברמת גן, והייתי צריך לסקר את 2 האירועים. כיון שכך, התמשכה המלאכה עד לשעות בין-הערביים, ומשעמדתי לעזוב את רחוב אלנבי כבר נראו הכוכבים.

בהסתמך על כך שבכל הלילות מאז תחילתה של המלחמה לא נחתו הטילים, כאמור, בתחילת הלילה, נכנסתי למכוניתי בשלווה. אבל לא הספקתי לחצות את רחוב יהודה הלוי בתל אביב, ולהיכנס לדרך פתח תקוה, והנה נשמעת האזעקה במלוא מאויימותה. זו הפעם הראשונה שהאזעקה תפסה אותי מחוץ לעירי, בני ברק, שם היינו יותר בטוחים, כידוע, על פי הבטחותיהם של גדולי ישראל. על פי ההוראות נטשתי את הרכב, ורצתי לתפוס מחסה, ופי אינו פוסק מלמלל פרקי תהלים. לאחר כמה דקות נשמע קול עמום של נפץ. הטיל נפל באזור יהוד.

במהלך סיקור אתרי הנפילות נחשפתי לסיפורי הנסים שאכפו את המלחמה ההיא, והמובאים בכתבה זו.